МКОУ «СОШ им. З.Б.Максидова с.п. Хамидие»

«Сабийхэр дерсым дихьэхын папщ1э къэгъэсэбэпыпхъэ 1эмалыщ1эхэр»

Егъэджак1уэ –
-Фочыщ1э Мае Хьэжпагуэ ипхъу.

2022г. къу. Хьэпц1уе

Иджырей зэманым ФГОС-м къытхуигъэув къалэн нэхъыщхьэхэм ящыщщ сабийхэр езыр –езыру я щ1эныгъэм хагъэхъуэфу егъэсэныр, электроннэ 1эмэпсымэхэр(видео,аудио касетэхэр ,каталогхэр, картотекэхэр къагъэсэбэпыфу егъэсэныр. Апхуэдиз 1эмалхэр къежьами, сыт щыгъуи щ1эныгъэм и хэк1ып1эу щытар тхылъыращ ик1и абы и мыхьэнэр зык1и нэхъ мащ1э хъуакъым. Ц1ыху еджэращ сыт щыгъуи гупсысэк1э дахэ зи1эр.Ар псом дежк1и гуры1уэгъуэщ.Сабийр егъэсэн хуейщ езыр-езыру еджэфу,лэжьэфу щ1эныгъэ зригъэгъуэтыфу, дэнэк1э щы1э информациери къиубыдыфу, абы нэхъыщхьэр, нзхъ пэжыр къыхихыфу .

Сэ си лэжьыгъэм къыщызгъэсэбэп 1эмалхэм и гугъу сщ1ыну сыхуейт. Псалъэм папщ1э, сабийр пэжырытхэм езгъэсэн папщ1э ,дерс щ1агъуэ дэк1ыркъым словарнэ диктант езмыгъэтхыу. Абы мыпхуэдэ диктантхэри хеубыдэ: къуажэхьхэр къащ1эурэ и жэуапыр ятхыу. П.п.

1.Ди щхьэгъубжэ дыщэ тхьэгъу къыдоплъ. **(Мазэщ1э)**

2.Дадийуэ унащхьэм къыщыджэ.

3.Зэк1эрыблаблэу блыным еубгъуа. Н.

Сабийхэр апхуэдэ лэжьыгъэм дехьэх ик1и орфограммэхэр нэхъыф1у ягу ираубыдэ, къемыхьэлъэк1ыу, яф1эгъэщ1эгъуэну мэлажьэ. Пэжырытхэм теухуа правилэхэр езыр-езыру къыжа1э.

Къык1элъык1уэ 1эмалым зэреджэр «Пэжыр къыхэх». Темэщ1эр щаджк1э, абы теухуауэ ящ1эр жызогъэ1э. Иужьк1э абы теухуауэ тхылъым итым къызогъаджэ, сэри яжызо1э. Ит1анэ я жэуапхэм хоплъэжри пц1ымрэ пэжымрэ зэхагъэк1ыж.

П.п. е-6-нэ классым «Причастие темэр щаджк1э мыпхуэдэ еплъык1эхэр язот:

1.Причастиер зи щхьэ хущытыж псалъэ лъэпкъыгъуэщ.
2 Причастиер глаголым и формэ щхьэхуэщ.
3 Причастиер глаголым къытек1а плъыфэц1эщ.
4.Причастиер гибрид л1эужьыгъуэщ.

Е-8-нэ классым «Зэрызыхуагъазэ псалъэхэр, псалъэ зэпхахэр, псалъэухахэр» темэр щаджк1э, мы жэуапхэм пэжыр къыхагъуатэ:

1. Зэрызыхуагъазэ псалъэр ар псалъэщ, е псалъэ зэпхащ. Абык1э зэпсалъэм зыхуагъазэу аращ.
2. Зэрызыхуагъазэ псалъэр псалъэухам и пэ итущ сыт щыгъуи къызэрык1уэр.
3. Зэрызыхуагъазэ псалъэр псалъэухам и пкъыгъуэ гуэру хоувэ.
4. Зэрызыхуагъазэ псалъэр интонацэк1э псалъэухам къыхыдогъэщ.

Мы къэк1уэну 1эмалымк1э еджак1уэхэр зэджа темэхэр тыншу къэппщытэжынущ,урокым и мурадри езыр –езыру къахутэфынущ . Е-9-нэ классым псалъэуха зэхэлъ –зэпхахэр къыщапщытэжк1э, мис мыпхуэдэ лэжьыгъэ епт хъунущ: псалъэуха зэхэлъ-зэпхахэм ехьэл1а псалъэ зэпхахэр къыхэхын:

1 подчинительнэ союзхэр

2 подлежащэ гуэдзэ

3 сочинительнэ союзхэр

4 псалъэуха пажэрэ гуэдзэрэ

Мыпхуэдэ лэжьыгъэми сабийхэр езыр-езыру егъэгупсысэ, жэуап пэжыр къыхахыфу ирегъасэ.

Мы темэр щебгъэбыдыл1эжк1э щхьэпэщ мыпхуэдэ лэжьыгъэ ебгъэк1уэк1ынри.Мы схемэхэмк1э псалъэуха зэхэлъ-зэпха зэхэлъхьэн.(классыр гупищу гуэшащ, гуп къэск1э зы псалъэухам йолэжь.

1 (… ми), […хуейщ]

2 [… къыщ1эк1ынкъым], (сыт щхьэк1э жып1эмэ …).

3 (…ми), […хуейщ].

Псалъэуха зэхалъхьахэм къоджэж, къызэпкърахыж,сыт хуэдэ псалъэухами къыжа1э, абы ипкъ итк1э вывод ящ1ыжри кластер зэхагъэувэ.

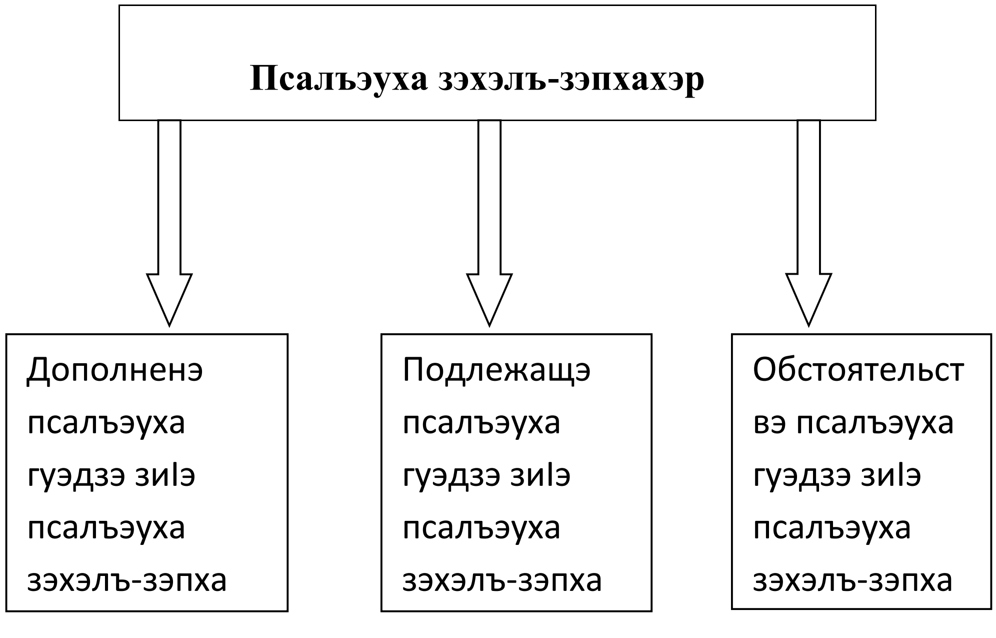

Егъэгупсысэ, я бзэм зрегъэужь, гъэсэныгъэ мыхьэнэшхуэ бгъэдэлъщ мыпхуэдэ лэжьыгъэхэми. Абы ф1эпщ хъунущ мыпхуэдэу «Къэгъуэтыж и ныкъуэр». Къехыгъуит1ым ит псалъэуха къызэрык1уэхэм псалъэуха зэхэлъ –зэпха къыхэщ1ык1ын.

1 Нэхъыжьыр бгъэлъап1эмэ бзыпхъэ трах.

2 Ц1ыхур нэмысыф1эмэ уи щхьэ лъап1э хъунщ.

3 Хабзэр ф1ымэ ф1эл1ык1 и1эщ.

Лэжьыгъэр къапщытэж, ахэр псалъэжьу, псалъэ пэжу зэрыщытыр ,гъэсэныгъэ мыхьэнэшхуэ и1эу зэрыщытри къыжа1э.

Литературэ урокхэм къэбгъэсэбэп хъунущ мыпхуэдэ 1эмалхэр, псом хуэмыдэжу тхак1уэхэм я биографиер щаджк1э. Къехыгъуит1у гуэша таблицэм и япэ къехыгъуэм еджак1уэхэм тхак1уэм теухуауэ ящ1эр иратхэ .Иужьк1э тхылъым итымрэ езыхэм ятхамрэ зэхуоплъыжхэри пэжыр ет1уанэ къехыгъуэм иратхэ.Апхуэдэ щ1ык1эк1э зрагъэщ1ар нэхъ ягу ираубыдэ.

Куэдрэ къохъу текстым узэреджэм хуэдэурэ утегупсысык1ыу, уигу пхуимыубыдэу, п1эщ1эхуу. Дауэ п1эрэ абы узэрелэжьыныр уи щхьэм имыхун папщ1э.Абы щхьэк1э мыпхуэдэ лэжьыгъэ ебгъэк1уэк1 хъунущ.Тетрадь напэк1уэц1ыр къехыгъуит1у ягуэш,зы лъэныкъуэмк1э текстым къыхэха цитатэхэр, нэхъ я гум , я псэм хыхьахэр иратхэ. Адрей лъэныкъуэмк1э ар къызэрыхахамк1э комментарий хуащ1ыж. П.п. е-7-нэ классым Нало З. итха «Ц1ыху напэ» жыхуи1эм ц1ык1ухэм я нэхъыбэм къыхатхык1ащ мыпхуэдэ сатырхэр:

ЦИТАТЭ	**КОММЕНТАРИЙ (ЗЫУБЗЫХУ)**
Ер псы фалъэм зэрыхэлъыр ищ1ам, Л1ыр ефэнт? С1ихыфыну сэ си напэр Дунейм теткъым зыл1.	

Къыхатхык1ахэм къоджэж, ар къыщ1ыхахар къыжа1э,текстым иджыри зэ къытрагъазэурэ къоджэ, япэм гу зылъамытахэм гу лъатэж, зыгуэр къэнамэ, егъэджак1уэм гу лъарегъатэ.

А таблицэм ещанэуи зы къехыгъуэ хуэпщ1 хъунущ **«Егъэджак1уэм деж письмо»** жи1эу иту.

Мыбдеж еджак1уэм иретхэ егъэджак1уэм зэреупщ1ыну упщ1эхэр.

Япэм сабийр текстым къеджэрэ абы и мыхьэнэр къыгуры1уэмэ, ар хъарзынэу щытащ.Иджы апхуэдэк1э зэф1эк1ыркъым, сыт и лъэныкъуэк1и зэджар къызэпкърихыжыфу щытын хуейщ, абы ехьэл1ауэ и1э гупсысэхэр и бзэр хуэшэрыуэу къи1уэтэжыфу егъэсэн хуейщ.Текстым къеджэн и пэк1э къалэн зыбжанэ хуэгъэувын хуейщ.Фыкъыщеджэк1э псалъэжь, жы1эгъуэ дахэ хэтхэр щ1эфтхъэ.Абы хэт л1ыхъужь нэхъыщхьэм и хьэл =щэным фык1элъыплъ,ар сыт хуэдэ ц1ыхуу къыхэщрэ текстым?

Еджак1уэ ц1ык1ухэр дехьэх мыпхуэдэ бгъэдыхьэк1эми. Зэджэну текстыр зытеухуар и псалъащхьэмк1э е абы хэт псалъэхэмк1э къащ1эу.

Доскам итщ текстым хэт псалъэ нхъыщхьэхэр.Абыхэм къоджэ, зыгурагъа1уэ,йогупсыс,зыхуагъак1уэ.Щхьэж зэхилъхьа текстыр же1э.Езы текстым къеджа нэужьк1э зэралъытыж, зэрагъэпщэж ,хэт ейр нэхъ хуэк1уэу зэхилъхьами щогуф1ык1.Апхуэдэ 1эмалхэм , дауи ,сабийр еджэным драгъэхьэх, трагъэгушхуэ.

Езыр-езыру сабийр къыщеджэк1э, мыпхуэдэ дамыгъэхэр полям трегъэувэ:

\+ Сыарэзыщ е щ1эуэ къэсщ1ащ.

\- Къызгуры1уакъым, нэгъуэщ1у сегупсысырт.

? Зэхэгъэк1ын хуейщ.

Y Сщ1эрт, гуры1уэгъуэт.

Нэгъуэщ1 1эмал куэдхэри щы1эщ ц1ык1ухэр еджэныгъэм дебгъэхьэхынымк1э Девгъэгугъу ди еджак1уэ ц1ык1ухэм, дымыщхьэхыу хэк1ып1эщ1эхэм девгъэлэжь.